

Lausuntotiivistelmä

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta oli lausuntokierroksella 22.6. – 17.8.2020. Lausuntoja annettiin kaiken kaikkiaan 44. Esityksen mukaisia muutosehdotuksia pääosin kannatettiin. Mielipiteitä jakoivat kuitenkin erityisesti opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin esitetyt muutokset. Tähän lausuntoyhteenvedoon on koottu ja tiivistetty lausunnonantajien keskeiset näkemykset, huomiot ja muutosehdotukset ryhmiteltynä asiakokonaisuuksittain.

Koemalli

Mahdollisuutta suorittaa perustason ammattipätevyys perustason ammattipätevyyskokeella kannatettiin lausunnoissa laajasti (mm. Opetushallitus, Koulutuskuntayhtymä OSAO, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry, liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Logistiikkayritysten Liitto ry, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry, Sivistystyönantajat ry, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä, Kirkon työmarkkinalaitos, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Helsingin kaupunki). Liikenne- ja viestintäministeriö ehdottaa, että perustason ammattipätevyys suorittamistavoista käytettäisiin esityksessä selkeyden vuoksi käsitteitä *koulutusmalli*, *nopeutettu koulutusmalli* ja *koemalli*. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry pitää tärkeänä huolehtia siitä, että ammatillisen koulutuksen laatuksiteerit täyttyvät ja tutkintojen perusteiden mukainen osaamistaso saavutetaan kaikissa tapauksissa. Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry painottaa, että koemallin käytön tulee olla taloudellisesti ja resurssien kannalta tasapuolista. Riittävän rahoituksen turvaamisesta sekä ammattipätevyyskokeen järjestämiseen ja arviointiin liittyvien kustannusten korvaamisesta koulutuksen järjestäjille on pidettävä huolta (Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Sivistystyönantajat ry, Helsingin kaupunki, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ).

Autoliikenteen Työnantajaliitto ry, Logistiikkayritysten Liitto ry sekä Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry esittävät, että koulutuksen järjestäjällä tulisi olla oikeus saada rahoituslain mukaista perusrahoitusta, suoritusrahoitusta ja vaikuttavuusrahoitusta riippumatta siitä, suorittaako opiskelija kuorma- ja linja-autonkuljettajien perustason ammattipätevyyttä tai sen laajennusta koskevan tutkinnon osan liikennepalvelulain 31 §:n mukaisella koulutus + koe -mallilla vai liikennepalvelulain 32 §:ssä tarkoitetulla koemallilla. Tampereen kaupunki ei pidä riittävänä suoriterahoitusta ammattipätevyys osalta, ja toteaa, että henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa (HOKS) aikaisemman osaamisen tunnistaminen ja perustason ammattipätevyyskokeen valitseminen pitäisi olla peruste 30% suoriterahoituksen saamiseksi varainhoito vuoden 2021 mukaisesti.

Opetushallitus, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry, liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry ja Tampereen kaupunki kannattavat lausunnoissaan esitystä siitä, että työelämätoimikunta antaa todistuksen myös perustason ammattipätevyys koemallin mukaisen kokeen suorittamisesta. Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia puolestaan esittää, että todistuksen anto-oikeus tulee olla koulutuksen järjestäjällä, ja työelämätoimikuntien rooli tulisi pitää tutkinnon perusteiden valmistelussa sekä oikaisupyyntöjen käsittelijänä.

Työtodistus oppisopimuskoulutuksessa

Työnantajan laajennettua velvollisuutta antaa työtodistus oppisopimuskoulutettavalle kannatettiin lausunnoissa yleisesti (mm. Akava ry, Opetushallitus, Koulutuskuntayhtymä OSAO, Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, STTK ry, Tampereen kaupunki, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Helsingin kaupunki, liikenne- ja viestintävirasto Traficom). Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

ehdottaa kuitenkin, että työtodistuksen antamisvelvollisuuden laajentamisen vaikutus viranomaistoimintaan ja valvontaan tuotaisiin esityksessä tarkemmin esiin.

Esityksen suhde tietosuoja-asetukseen

Oikeusministeriö ja Tietosuojavaikuttetun toimisto toteavat lausunnoissaan, että esityksessä tulisi arvioida myös muita säännöksiä tietosuoja-asetuksen näkökulmasta. Pelkkä 107 §:n arvioinnin ei katsota olevan riittävää. Jos tällainen arvio on valmistelun aikana jo tehty, olisi tästä syytä tehdä selkoa esityksessä. Lisäksi esityksessä olisi syytä tarkentaa, mitkä ovat ne lakisääteiset velvoitteet, joiden vuoksi käsittely on tarpeen tietosuoja-asetuksen 6 (1)c artiklan mukaisesti. Samalla tavalla tulisi tuoda esiin perustelut oikeasuhtaisuudesta ja yleisen edun mukaisuudesta. Oikeusministeriön ja Tietosuojavaikuttetun toimiston lausuntojen mukaan myös 107 §:n 2 momenttia tulisi tarkastella tietosuoja-asetuksen 10 artiklan valossa huomioiden tietosuojalain 7 §. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota myös suojoitosten arvioinnin tarkentamiseen.

Muutoksenhaku

Oikeusministeriö toteaa, ettei lakiin ole suositeltavaa sisällyttää luetteloa viranomaisen päätöksistä, joihin saa hakea valittamalla muutosta. Mikäli kuitenkin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 112 §:n 1 momentissa oleva luettelo jatkossakin säilytettäisiin laissa, ei saman pykälän 2 momentin kumoaminen selkeyttäisi lainsäädäntöä, vaan herättäisi kysymyksen siitä, voiko 111 §:n perusteella tehtyyn oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen ollenkaan hakea muutosta valittamalla. Myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain lakiviittauksia ja niiden muotoilua tulisi harkita uudelleen ja muutoksenhakusääntelyä tulisi selkiyttää mm. siltä osin, ovatko viittaukset muihin lakeihin informatiivisia vai aineellisia. Liikenteen palveluista annetun lain 256 §:ään ehdotetussa uudessa 6 momentissa olisi selkeämpää säätää erikseen päätökseen liittyvästä muutoksenhakukiellosta. Lisäksi olisi syytä tarkastella muutoksenhakukiellon sijoittamista 257 §:ään. Esitysluonnoksessa jää oikeusministeriön mukaan myös epäselväksi, minkä vuoksi liikenteen palveluista annetun lain 257 §:n 1 momentin 5 kohta ja 4 momentti kumottaisiin. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ korostaa lausunnossaan informaatio-ohjaustarvetta niin, että opiskelijat ovat tietoisia muutoksenhakuoikeudestaan ja koulutuksen järjestäjien muutoksenhakuohjeistukset ovat ajantasaiset.

Rahoitus

Useat lausunnonantajat kannattivat rahoituslain uudistusta esityksen mukaisesti (mm. Opetushallitus, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Sivistystyönantajat ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia, Etelä-Savon Koulutus Oy, Helsingin kaupunki). Akava ry, Sivistystyönantajat ry ja Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry kannattavat perusrahoituksen nostamista. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä ja OSKU esittävät, että valtionosuusrahoituksesta suurin osa jaettaisiin perusrahoituksen kautta. Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry:n mukaan opiskelijoiden osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisesta on jatkossa arvioitava yhtenä oppilaitoksen rahoituksen perusteena. Suomen Kuntaliitto puolestaan esittää harkittavaksi työelämäpalautteen poistamista rahoituksen perusteista. Sivistystyönantajat ry korostaa lausunnossaan, että vaikuttavuusrahoituksen 10 %:n sisällä työllistymisen ja jatko-opiskelun painotuksen on oltava merkittävä. Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry ja Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur ehdottavat jatkovalmisteluun, että vaikuttavuusrahoitus 10 prosenttia jaettaisiin seuraavasti: työllistyminen ja jatko-opiskelu 8 prosenttia, opiskelijapalaute 1 prosentti ja työelämäpalaute 1 prosentti. Useissa lausunnoissa kannatettiin myös esitystä siitä, että talousarviossa päätetyt määräaikaiset lisäykset, jotka jaetaan perusrahoituksen harkinnanvaraisina korotuksina, eivät jatkossa alentaisi perusrahoituksen suoritekohtaista rahoitusta (mm. Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Suomen

Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia, Keskuskauppakamari, Kirkon työmarkkinalaitos, STTK ry ja Koulutuskuntayhtymä OSAO). Suomen Kuntaliitto korostaa, että ammatillisen koulutuksen järjestäjille valtionosuutena myönnettävän rahoituksen tason tulee olla riittävä toimintalainsäädännössä määrättyjen tehtävien hoitamiseen.

Osa lausunnonantajista ei kannattanut rahoitusosuuksien säilyttämistä varainhoitovuoden 2020 tasossa esityksen mukaisesti (mm. Suomen Yrittäjät, Keskuskauppakamari, Kirkon työmarkkinalaitos, Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur, Helsingin seudun kauppakamari, Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia). Tampereen kaupunki toteaa, että esityksen perustelut eivät ole riittävät ja rahoitusmallin muutosten vaikutukset eivät kohtele tasapuolisesti kaikkia koulutuksen järjestäjiä. Muun muassa Suomen Yrittäjät, Koulutuskuntayhtymä OSAO ja Keskuskauppakamari esittävät voimassa olevan lainsäädännön mukaisen rahoitusjärjestelmän toteuttamista. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen pienentäminen vaarantaa ammatillisen koulutuksen tarkoituksenmukaisen ohjaamisen ja mahdollistaa työelämän ja yhteiskunnan kannalta epätarkoituksenmukaisen rahoituksen optimoinnin. Elinkeinoelämän oppilaitokset EOL ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia ja Helsingin seudun kauppakamari eivät kannata ehdotusta rahoitusmallin muuttamisesta kesken rahoitusmallin siirtymäajan ilman perusteellista vaikuttavuusanalyysia. Elinkeinoelämän keskusliitto EK ehdottaa, että rahoitusmallin muutoksen sijaan rahoitusmallin siirtymäaikaa pidennetään vuodella. Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry painottaa, että ennen kuin rahoitusosuuksien muutoksia nykyisestä harkitaan, palautejärjestelmien tulisi olla valmiina ja seurantatietojen valmistuvien opiskelijoiden sijoittumisesta saatavilla.

Automaattinen palautejärjestelmä

Useat lausunnonantajat kannattivat esitystä automaattisesta palautejärjestelmästä ja työelämäpalautteen käyttöönoton siirrosta vuoteen 2023 (mm. Akava ry, Kirkon työmarkkinalaitos, STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Suomen Kuntaliitto, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry). Oikeusministeriö katsoo, että valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 11 §:n yhteystietojen säilyttämisaikaa tulisi täsmentää. Lausunnossa ehdotetaan pykälään lisättäväksi ilmaus *enintään* kolme kuukautta. Oikeusministeriö esittää myös, että erityissäätelyn tarpeellisuutta tulisi arvioida perustuslakivaliokunnan korostaman riskiperusteisen lähestymistavan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 5). Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ehdottaa arvioitavaksi 9 §:n täsmentämistarvetta siten, että säännöksestä käy ilmi, mitä opiskelijan ja työpaikkaohjaajan tarpeellisilla yhteystiedoilla tarkoitetaan.

Koulutuskuntayhtymä OSAO, Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia, Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä ja Tampereen kaupunki esittävät huolensa sähköpostiosoitteiden keräämisen koulutuksen järjestäjille aiheuttamista haasteista. Koulutuskuntayhtymä OSAO, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia, Suomen Kuntaliitto ja Helsingin kaupunki toteavat, ettei koulutuksen järjestäjä voi ottaa vastuuta sähköpostiosoitteiden oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta. Tampereen kaupunki esittää lausunnossaan, että Opetushallituksen tulisi määrätä tarkemmin tallennettavien tietojen tietorakenteesta sekä siitä, miten tiedot pidetään ajantasaisina. Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry puolestaan kannattaa työelämäpalautteen automatisointia muunlaisella teknisellä toteutuksella, ja ehdottaa käytettäväksi sähköpostin sijaan pikaviestiä puhelimeen. Tämä edellyttäisi puhelinnumeron tallentamista tietovarantoon sähköpostiosoitteen sijaan. Myös Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä ehdottaa tietovarantojen hyödyntämistä tukevia ratkaisuja, kuten tekstiviestikyselyjen ja muistutusten välittämistä palautetiedon keräämisessä. Opetusalan Ammattijärjestö OAJ edellyttää, että koulutuksen järjestäjille tulevat kustannukset arvioidaan ja korvataan täysimääräisesti.